

aponeerde stof is ontleend aan zijn en nacht, zoner stof is met andere

gen? De eenige e dingen op ons roote smart. Dit alvinistische stulien we voor ansprakelijk

e die den naam blad heeft hoog er klaarlijklijk h blad zijn wijs- toch ook iets, reene niet. Voor is het niet eens

misschien wel g deze voor de hier slechts dat lvinistisch blad Schrift niet be- arin de Schrift

at de conclusie i inspiratie der schrijver is ver-

eren, dat hier nder den schijn jbelverhaal ver- ze die aan alle

dentebond zijn dien hond vol- ut zeer spoedig

en steek vallen, die eerst het ar toezicht uit- ut dan ook wel

J. W.

WEEK

erwijs.

voorstelling in dikke woorden,

erugbrengen in waar gezondigd verhouding tot wordt dus een le Babylonische uit, en de neder- val is, kan de et gezocht wor- gen het wereld- llastisch stand- . Men kan toch t iets wat eerst msche aanische lenstig zijn om m die getuigen ag in de Assy- r de juiste be- i duidelijk, dat en denken aan eel dichter bij den terugkeer lkengroepoering dagen der weg- ilt. pwerpen: maar p waarvan hier syrisch-Babyl- ooraan kan men raan die luidt, en naar een of oogenblik twij- van het huis gevoerd" — in optreedt, kun- ingen in Assur Jakobs gevat- p het tijdstip, wederbrengen, dan de Baby- armee niet in mand van hen lenwereld) blijft rugkeer uit de zoker achterge- rugkeer onder een dergelijke letter nemen; ft telkens voor- gen, zooals wij en denke b.v.

die de schrijver gebruikt, en die in hun suggestieve werking soms de grenzen van demagogische over- drijving naderen. Volgens dit boek was de toestand der „Katholieken" in de Republiek erbarmelijk, in Brabant dubbel erg; Brabant werd stelselmatig leeggehaald ten bate der andere gewesten; het was onderworpen aan een sprinkhanenplaag van vreemde ambtenaren; aan een schrikbewind; het werd geregeerd door schraapzuchtige vreemdelin- gen; als die arme „Katholieken" braaf maar geld gaven, dan konden ze in stilte hun godsdienst uitoefenen, mits ze geen aanstoot gaven aan de Gereformeerden. — „en wat beliefd die al niet te verstaan ouder aanstoot geven?" — al deze voorstellingen en vele andere, die in het boek voorkomen, zullen meer resoneren op het bewogen of opgewonden gemoed, dan op een bezadigd in- zicht. Het werkelijk verstandig inzicht zou bij de beoordeeling van al de lasten, waaronder onze Roomsche landgenooten tijdens de Republiek zucht- ten, niet verwaarlozen het feit, dat voor de Neder- landsche staat vele van dergelijke, de Roomschen „bemoeilijkende", maatregelen een zaak van zelf- behoud waren. Niet alle Roomschen namen steeds de houding aan van volkomen betrouwbare Neder- landsche burgers. En vooral zou minder eenzijdige voorlichting niet nalaten, den jongen lezer van deze donker getinte schilderingen ook eens de toestan- den op kerkelijk gebied in andere landen ter ver- gelijking aan te duiden.

In hetzelfde kader van meer stemming, dan in- zicht brengend onderwijs, past ook het gebruik van andere emotionele termen: de herleving van het Protestantisch enthousiasme tegen 1817, teekent dit boek als: fanatisme; de stemming der Calvi- nisten en Liberalen bij de tot-stand-koming van het Concordaat in 1827 uit zich volgens den Schrijver door spot en hoon, hartroerende jammer- klachten en een vervaarlijk gebul; en: er staan altijd een paar handige aanhalingsteekentjes klaar, om termen als Protestantische Natie, Christelijk- Historisch en zoo, eventjes lichtelijk bespottelijk te maken; vooral die protestantische natie heeft het erg bij den schrijver verkorven: ze had de ge- schiedenis verdraaid, de kunst vermoord, brandde als een wonde in de vijfgevoelige kunstenaarsziel van Alberdingk Thym, enz. enz.

De neiging, om alles, wat de naar versterking van hun positie strevende Roomsche-Katholieken doen, in een gunstig daglicht te stellen, brengt dit boekje soms ook tot tegenstrijdigheden. Het stelt b.v. vast, dat de Brabanders in 1794 „als goede Katholieken geen revolutionairen" waren, maar even verder put het zich uit om het begrijpelijk te maken, dat ze dan toch maar ingenomen waren met sommige leuzen, die juist nog al sterk wel revolutionair zijn, n.l. de leer der rechten van den mensch en van den burger, het beginsel van

aan het woord der Farizeeën: „ziet de geheele wereld gaat Hem na" (Joh. 12:19). En een be- wijs dat wij dit terecht zoo zien, vinden we maar enkele verzen vroeger, in vs 23, waar we lezen van de door God in de hand hunner vijanden ge- geven Israëlieten dat zij allemaal door het zwaard gevallen zijn. Als men dat letterlijk zou moeten nemen, zou er niet één meer over zijn om naar het land der vaderen terug te keeren. Welnu, op dezelfde wijze als we in vs 23 dat allemaal moeten verstaan, moeten we in vs 28 het nie- mand opvatten. En zoo is het dus duidelijk, dat hier inderdaad aan de Babylonische ballingschap te denken is, en er geen enkele deugdelijke grond kan worden aangevoerd om dat niet te doen.

Maar dan is er ook geen twijfel mogelijk, of in Openb. 20:7—10 en in Ezech. 38 en 39 worden twee verschillende gebeurtenissen aangekondigd. Wat in Openb. 20:7—10 wordt voorgezegt zal ge- beuren vlak voor het einde der wereld, het is de allerlaatste poging van Satan om zijn strijd tegen Christus en diens Kerk te winnen; maar wat in Ezech. 38 en 39 wordt geprofeteerd zal in een veel vroegeren tijd plaats vinden, wel na den terug- keer uit de Babylonische ballingschap, maar zeker nog in een periode alvorens de geweldige verande- ringen in de groepering der volken plaats hebben, die wij in de historie van den Christelijken tijd leeren kennen. De verhouding tusschen Openb. 20:7—10 en Ezech. 38 en 39 is dan deze, dat de profetie van Ezechiël de kleuren en trekken heeft geleverd voor het beeld waarmee in Openb. 20 vs 7—10 de eindstrijd van Satan tegen de Christe- lijke kerk geteekend wordt. Dit verschijnsel, dat Oud-Testamentische profetieën de kleuren en trek- ken leveren voor de symbolen der visioenen in de Openbaring, valt meermalen op te merken. Men vergelijk bijvoorbeeld de klagzangen over den ondergang van Babylon in Openb. 18:9—19 met het klaglied over Tyrus, eveneens bij Ezechiël (hdst. 27); of de teekening van het beest in Openb. 17 met het vierde dier uit Dan. 7. En dat wij de verhouding zoo hebben te zien vindt zijn be- vestiging in het feit dat er naast de trekken van overeenkomst tusschen Openb. 20:7—10 en de Gog-profetie van Ezechiël ook niet onbeduidende verschillen vallen op te merken. Zoo komen in Openb. 20:8 Gog en Magog van de vier hoeken der aarde, terwijl volgens Ezech. 38:15 en 39:2 Gog zijn eigen bepaalde woonplaats heeft, en wel

volkssoevereiniteit, en de toenmalige leuze van scheiding van Kerk en Staat. Vandaar dan ook, dat die, als goede Katholieken geen revolutionairen zijnde, Brabanders weldra toch mee behooren tot de groep der Bataafische Jacobijnen of Unitaristen, en de „heilige" beginselen van vrijheid, gelijkheid en broederschap dapper helpen in toepassing brengen.

De oordeelen, welke in dit boekje over anders- denkenden worden geuit, staan ook geheel onder de gezichtshoek van het Roomsche belang. Zelfs het onjuiste woord van Schaeppman's biograaf, dat Groen van Prinsterer „de sterkste antipapist van heel Nederland" zou zijn geweest, wordt hier, zij het in verzwakte vorm, weer herhaald. En dat, of- schoon reeds in 1840 Groen's besef van diepere principiële eenheid met de Roomsche-Katholieken tegen de Revolutie, tot uiting kwam. Trouwens, het is toch niet onbekend, dat Groen voortdurend juist ook van Roomsche landgenooten hoopte op steun in zijn worsteling tegen de revolutionaire beginselen; dat hij in 1843 de Hervormde Gemeente vermaande, niet de Christelijke band met de God- vruchtige Roomschen te vergeten, en te getuigen van de kostbare waarheid, die, bedekt en verduis- terd, toch in de Roomsche kerk overig blijft; dat hij in 1853 uitdrukkelijk verklaarde, de naam van anti-revolutionair niet te beperken binnen de gren- zen der Hervormden, zelfs niet der Protes- tantsche Gezindheid; dat verder, gelijk on- langs van onverdacht Roomsche zijde werd erkend, Groen bij de Aprilbeweging een „objectieve" hou- ding had ingenomen; dat hij soms juist klaagt, geen hulp te krijgen „van de geloovige Roomsche- Catholijken", waarop hij anders reeds meer dan dertig jaren had gehoopt; en dat hij b.v. in 1865 met blijdschap het betere geluid der Roomsche- Katholieke bazuin begroette.

In dit verband is het wel vreemd, de voorstelling te lezen, die de schrijver van dit boek geeft over de tot-stand-koming van de coalitie tusschen de Roomschen en de Anti-revolutionairen. Volgens hem was daarbij het initiatief aan de Roomsche zijde. Schaeppman is het, die tot bereiking daarvan Groen en Kuiper eerst moest winnen, of eigenlijk, over- winnen. De jonge priester moest, zoo vertelt hij, in een lang duel eerst den ouden Groen overwinnen, en „als deze het dan tegen den jeugdigen Schaepp- man heeft moeten afleggen", en zoo wat „bekeerd" is van z'n hardnekkig anti-papisme, dan moet Kuiper er aan gelooven.

Deze geheele voorstelling is er op gericht, de gedachte te wekken, dat Groen en Kuiper beiden, fel anti-papist, en wat Kuiper aangaat, ook ultra- radicaal, eigenlijk van een diepere eenheid met Rome tegenover de Revolutie niet wilden weten, maar er huns ondanks door Schaeppman als het ware toe werden gedrongen. „Zelfs de anti-revo-

in het Noorden; ook wordt Gog bij Ezechiël meer precies geografisch bepaald in verband met Mesech en Tubal (38:2; 39:1). Volgens Openb. 20:8 zijn ze talrijk „als het zand aan de zee"; ook in Ezech. 38 en 39 is herhaaldelijk sprake van de talrijkheid der vijanden, maar nooit met hetzelfde beeld. In Openb. 20:9 voeren Gog en Magog strijd tegen de legerplaats der heiligen en de geliefde stad, in Ezech. 38 en 39 tegen Israël. Volgens Openb. 20:9 worden ze verdeeld door vuur uit den hemel; in Ezech. 38:22 en 39:6 is ook wel sprake van vuur, maar daarnaast vinden we eveneens melding ge- maakt van het zwaard (38:21), en voorts nog van pestilentie, bloed, plasregen en hagel (38:22); de hoofddruk dien wij in Ezech. 38 en 39 ontvangen is echter wel, dat de vijanden door het zwaard vallen; men leze de beschrijving van de talrijkheid der lijken in verband met de enorme hoeveelheid wapenen in 39:9—20; dit leest men als de teeke- ning van een geweldig slagveld, zoodat we waarschijnlijk het „vuur" hier als beeldspraak moe- ten opvatten, terwijl het in Openb. 20:9 als reël is te denken. Eindelijk dient er nog op te worden gelet, dat in Openb. 20:8, 9 alleen sprake is van het oordeel Gods dat de tegen de legerplaats der heiligen opgerukte vijanden ter plaatse treft, terwijl in Ezech. 38 en 39 naast de geweldige nederlaag op Israëls grondgebied ook nog sprake is van een ramp, die het gebied van Gog, het land Magog, en een deel van zijn onderhoorigen treft (Ezech. 39:6).

Staat dus dit vast, dat wij in Ezech. 38 en 39 te doen hebben met een profetie, die wel voor Openb. 20:7—10 de kleuren en trekken heeft geleverd, maar met de daar gegeven teekening van den eind- strijd niet identiek is, veeleer als een vooraf- schaduwing daarvan is te beschouwen; dat zij be- trekking heeft op een gebeurtenis (of gebeurtenis- sen) die in veel vroeger tijd vallen, dan zullen we nu moeten trachten te bopalen, welke die ge- beurtenis is (of: die gebeurtenissen zijn). Daar- over dan in een volgende schets.

• • •

Een onzer lezers heeft mij een vraag gesteld naar aanleiding van mijn behandeling van het visioen der dorre doodsbeenderen in Ezech. 37:1—14. De vraag is deze: welk onderscheid er is tusschen de opvattingen van hen, die in het visioen nevens

lutionairen begonnen heel, heel langzaam wat bij te leeren", zoo luidt het.

Juist is dat niet. Wie overweegt, hoe zeer het Groen leed heeft gedaan, dat de Roomsche land- genooten z'n roepstem, om in de worsteling tus- schen Evangelie en Revolutie niet aan de kant der Revolutie te staan, jaren lang geen gehoor hebben gegeven, weet wel beter. De Roomschen in ons land hebben zeer lang in de Liberalen hun vrienden gezien; ze hebben de liberale, uiterlijke, gematigd-onverschilligheid voor principiële gods- dienstige zaken, in hun partijkiezen, gesteld boven de Calvinistische strakheid. Het was bij hen vaak een: Twee Seelen in een Brast. Geen revolutio- nairen, maar: toejuichende de „heilige" beginselen van vrijheid, gelijkheid, broederschap, en van volks- soevereiniteit; kerkelijk: goed Roomsche, maar po- litiek: Jacobijnsch; principiële tegenstanders van de godsdienstloze school, maar, die toch weer verkiezende boven een protestantsch-christelijke school. Zoo bleef lange tijd Katholiek en Liberaal een politieke vennootschap, en stemden in 1857 nog de helft der aanwezige Roomsche Kamerleden als „liberaal-katholiek" vóór de wet van Rappard.

Pas later hebben dieper blikkende Roomsche leiders het gevaar der liberale opvattingen voor hun kerk en beginselen gezien: toen de conse- quenties duidelijker werden, vooral ook in het Buitenland; toen de samenhang tusschen de libe- ralistische partij-oogmerken en de gedachten der Revolutie, vooral juist door het levenswerk van Groen, was blootgelegd; toen eindelijk hebben onze Roomsche landgenooten begrepen, aan welke zijde van de streep tusschen links en rechts hun plaats was.

De onbarmhartige „ontdekkende" prediking, door Groen, omtrent die, uit revolutionaire bron ont- springende, liberalistische theorieën en partijdaden is voor de Roomschen juist een machtig opvoe- dingswerk geweest. Niet Groen is overwonnen, en niet Kuiper is in een duel „geleed"; maar het Roomsche dwaalbegrip, alsof de liberale, uit on- verschilligheid voortspruitende, gematigdheid tegen- over „andersdenkenden" de „Katholieke" gedachte op de duur meer ruimte tot uitplooiing zou geven, is op zij geschoven. En de jonge Schaeppman heeft voor zijn arbeid daartoe juist van Groen veel kun- nen leeren: dat de jeugdige priester in 1875 z'n artikelen in „De Tijd" telkens doet uitloopen op de leuze: — „maar het liberalisme moet worden verslagen, want dat is het kwaad —", daartoe had Groen in zijn moeizame arbeid mede het nood- zakelijke inzicht geleverd.

De leetuur van Roomsche geschiedenisleerboeken is voor ons belangrijk en leerzaam, om het enthousiast-mijnende karakter van dat werk. Er zit „muziek" in! De schrijvers lijden niet aan over- matige bescheidenheid. Het goede aan hun kant

een aankondiging van den terugkeer uit de bal- lingschap nog iets anders zoeken, b.v. de geeste- lijke levendmaking of de opstanding uit de dooden, opvattingen, die door mij verworpen worden; — en mijn eigen opvatting, die in het visioen alleen de aankondiging van den terugkeer uit de balling- schap vindt, hoewel ik er daarnaast op wijs, dat in de terugvoering van Israël uit de ballingschap een afschaduwing van de verlossing uit de zonde gegeven wordt?

Het antwoord op deze vraag is zeer gemakkelijk te geven.

In het visioen wordt een zinnebeeld ge- toond. En nu is het de vraag, welke is de beteekenis van dit zinnebeeld? Daarop geeft vs 11—14 een duidelijk, voor geen tweeërlei uitlegging vat- baar antwoord: het zinnebeeld beteekent de terug- voering van Israël uit de ballingschap. Het is in strijd met die door God zelf gegeven verklaring van het zinnebeeld, om daaraan nog een andere beteekenis toe te kennen. En dat doen zij, wier opvattingen ik bestrijd. Zij zeggen dat in dat zinne- beeld niet alleen de terugkeer uit de ballingschap, maar ook de grondvesting van het Nieuw-Testa- mentische Godsrijk, de toekomstige terugkeer van Israël naar Palestina en de wederopstanding der dooden zijn afgebeeld. Zooals Keil het uitdrukt: dit alles is in het visioen als een eenheid samen- geval. Deze meening bestrijd ik en moet ik be- strijden; en handhaaf daartegenover dat het zinne- beeld alleen beteekent de terugkeer uit de bal- lingschap. Maar ik voeg er bij: die terugkeer uit de ballingschap is weer afschaduwing van de ver- lossing van de zonde. Het gaat nu niet meer om de beteekenis van het zinnebeeld, maar om de beteekenis van de door het zinnebeeld afge- beeldde zaak. Het onderscheid zal duidelijk zijn: de door mij bestreden opvattingen hebben betrek- king op de beduidenis van het zinnebeeld zelf; wat ik aan mijn verklaring van het zinnebeeld toe- voeg, doelt op de beduidenis van de gesymboli- seerde zaak. In het eerste geval ziet men in het visioen dus min of meer rechtstreeks iets anders aangeduid; in het tweede geval doelt het visioen rechtstreeks alleen op den terugkeer uit de bal- lingschap, en ligt eerst in dien terugkeer uit de ballingschap, als zijnde zelf een type van de ver- lossing uit de zonde, weer een heenwijzing naar iets anders.

G. Ch. AALDERS.